

Az orosz agressziót követően a lakóhelyüket elhagyni kényszerült, az EU területén tartózkodó gyermekek alapvető jogai

Magyarország

2023. június

Szerződő fél: Nemzeti Közszerológati Egyetem Ludovika és Alapvető Jogok Biztosának Hivatala

Szerző(k): Ujvári Blanka

Nyilatkozat

Ez a dokumentum az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) megbízásából készült, az "Az orosz agressziós háborút követően az EU-ban lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek alapvető jogai" című projekt háttéranyagaként. A dokumentumban szereplő információk és nézetek nem feltétlenül tükrözik az FRA nézeteit vagy hivatalos álláspontját. A dokumentum kizárólag átláthatósági és tájékoztatási céllal kerül nyilvánosságra, és nem minősül jogi tanácsadásnak vagy jogi véleménynek.

Tartalomjegyzék

1. UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ GYERMEKEK	4
1.1. AZ UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ GYERMEKEKKEL KAPCSOLATOS ADATOK.....	4
1.2. AZ UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ GYERMEKEKKEL SZEMBENI BŰNCSELEKMÉNYEK ÉS ELTŰNT GYERMEKEK	5
5	
2. GYERMEKVÉDELLEM – JOGI ÉS SZAKPOLITIKAI KERETRENDSZER, ELJÁRÁSOK.....	7
2.1. GYERMEKVÉDELMI INTÉZMÉNYEK, HATÓSÁGOK FELELŐSSÉGE.....	7
2.1.1. <i>Gyermekek, beleértve a kísérő nélküli kiskorúakat és az elválasztott gyermekeket</i>	7
2.1.2. <i>Ukrán intézményekből Magyarországra evakuált gyermekek.....</i>	8
2.2. BIZTOSÍTÉKOK ÉS INTÉZKEDÉSEK AZ UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ GYERMEKEK ELLENI ERŐSZAKOS	
BŰNCSELEKMÉNYEK KOCKÁZATÁNAK KEZELÉSÉRE	8
2.2.1. <i>Bűncselekmények áldozatává vált gyermekek támogatása</i>	9
2.3. AZ UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ KÍSÉRŐ NÉLKÜLI ÉS ELSZAKÍTOTT GYERMEKEK GYÁMSÁGÁRÓL/JOGI	
KÉPVISELETÉRŐL SZÓLÓ MEGÁLLAPODÁSOK	10
2.3.1. <i>Kísérő nélküli kiskorúak</i>	10
2.3.2. <i>Szülők nélkül, de egyéb családtaggal, szomszédal, családi barátal érkezők</i>	10
2.3.3. <i>Ukrán intézményekből vagy nevelőszülőktől csoportban érkezettek (gyámmal</i>	
<i>vagy anélkül).....</i>	11
2.3.4. <i>Privát kezdeményezés útján csoportban érkezettek, például futball csapat</i>	
<i>(gyámmal vagy anélkül)</i>	11
2.4. AZ UKRAJNÁBÓL MENEKÜLŐ KÍSÉRŐ NÉLKÜLI KISKORÚAK ÉS ELSZAKÍTOTT GYERMEKEK ELHELYEZÉSE	
11	
2.5. UKRÁN INTÉZMÉNYEKBŐL EVAKUÁLT GYERMEKEK	12
2.5.1. <i>Intézményi elhelyezés</i>	12
2.5.2. <i>Alternatív ellátás</i>	12
2.5.3. <i>Biztosítékok az intézményi ellátásban elhelyezett gyermekek számára</i>	12
2.5.4. <i>A helyi szolgáltatásokhoz és támogatásokhoz való hozzáférés</i>	13
2.6. GYERMEKBARÁT TÁJÉKOZTATÁS ÉS ESZKÖZÖK AZ UKRAJNAI GYERMEKEK RÉSZVÉTELÉNEK	
BIZTOSÍTÁSÁRA.....	13
2.6.1. <i>Gyermekbarát tájékoztatás.....</i>	13
2.6.2. <i>Részvétel.....</i>	14
3. A SZOCIÁLIS JOGOKHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	15
3.1. AZ EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS	15
3.1.1. <i>Az Ukrajnából menekülő gyermekek orvosi ellátásának keretei.....</i>	15
3.1.2. <i>Kihívások a gyakorlatban</i>	18
3.1.3. <i>Mentális egészség és pszichoszociális támogatás az Ukrajnából menekülő</i>	
<i>gyermekek számára.....</i>	19
3.2. AZ OKTATÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS.....	20
3.2.1. <i>Az iskolák típusai</i>	20
3.2.2. <i>A formális oktatási rendszerbe való beilleszkedés támogatása.....</i>	22

3.2.3. Adatok a lemorzsolódásról és a NEET-ről (<i>not in education, employment, or training</i>).....	22
3.3. SZOCIÁLIS ELLÁTÁSHOZ VALÓ HOZZÁFÉRÉS – A GYERMEKEKKEL KAPCSOLATOS SZOCIÁLIS TÁMOGATÁSI FORMÁK.....	22
4. TOVÁBBI JOGI ÉS GYAKORLATI AKADÁLYOK ÉS KIHÍVÁSOK.....	25
4.1. ÁLTALÁNOS KIHÍVÁSOK.....	25
4.2. KIHÍVÁSOK A TÖBBSZÖRÖSEN HÁTRÁNYOS HELYZETŰ GYERMEKEK VONATKOZÁSÁBAN	25
5. SZAKPOLITIKÁK	26
5.1. CSELEKVÉSI TERV ÉS/VAGY INTEGRÁLT INTÉZKEDÉSEK.....	26
5.2. GYERMEKGARANCIA KISZOLGÁLTATOTT HELYZETŰ GYERMEKEK SZÁMÁRA.....	26
5.3. KÖLTSÉGVETÉS.....	26
1. MELLÉKLET – KUTATÁS ÉS ADATOK.....	27
2. MELLÉKLET – ÍGÉRETES GYAKORLATOK.....	29

1. Ukrajnából menekülő gyermekek

1.1. Az Ukrajnából menekülő gyermekekkel kapcsolatos adatok

1. Táblázat Ukrajnából menekülő gyermekek

Gyermekek	Regisztrációs rendszer I/N	Gyermekek száma (lehető legjobban kategorizálva) (eltérő rendelkezés hiányában 2023. április 30. referenciadátum)
Gyermekek teljes száma	I	14 940 (7702 fiú, 7188 lány, 50 ismeretlen) kapott menedékes státuszt az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság szerint (továbbiakban: OIF) ¹ Összesen 444 818 gyermeket regisztrált Magyarországon a Rendőrség az ukrán-magyar határnál. Magyarországon a UNHCR becslése szerint körülbelül 40-50% a gyermek a menedékesek között (32,345)
Kísérő nélkül érkezett (anya, apa vagy egyéb gyám nélkül)	I	A Rendőrség szerint 444 812 gyermeknek volt kísérője a rokona (határátkelőhelyeken regisztrált). ²
Szülő nélkül, de egyéb családtag, szomszéd vagy családi barát kíséretében érkezett	I	N/A

¹ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről

² 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

Kísérő nélkül érkezett	I	32 gyermek – 17 fiú, 15 lány 2022: 23 gyermek érkezett 2023 (április 30-ig): 9 gyermek, akik a fóti Károlyi István Gyermekközpontban kerültek elhelyezésre (továbbiakban: Gyermekotthon). ³
Csoportban érkezett ukrán intézményből vagy nevelőszülőktől szervezett evakuáció keretein belül (kijelölt gyámmal vagy anélkül)	N	Az ENSZ tájékoztatása szerint nem evakuáltak Magyarország területére ukrán intézményt.
Privát kezdeményezésre csoportban érkezett ukrán gyermekek, pl.: futball klub (kijelölt gyámmal vagy anélkül)	N	Magyarországon a UNHCR szerint kb. 175 érkezett sportegyesülettel Magyarország 10 különböző helyszínére. A legtöbb gyermeket, de nem mindegyiket az edző kíséri, akit az ukrán hatóságok jelöltek ki törvényes gyámnak.

Forrás: 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről, valamint a 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részéről.

1.2. Az Ukrajnából menekülő gyermekekkel szembeni bűncselekmények és eltűnt gyermekek

1. Táblázat – Az Ukrajnából menekülő gyermekekkel szembeni súlyos bűncselekmények és eltűnt gyermekek

Probléma / veszély	Esetek száma i) jelentett és ii) nyomozás
Erőszak, beleértve a családon belüli erőszakot	N/A
Szexuális visszaélés	N/A

³ 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részéről.

Kizsákmányolás célú emberkereskedelem	N/A
Eltűnt gyermekek	N/A
Az Ukrajnából menekülő gyermekekkel szembeni egyéb bűncselekmények	N/A

Forrás: -

Az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészségi Bűnügyi Statisztika (továbbiakban: ENYÜBS) szerint összesen 11 büntetőeljárást kezdeményeztek 18 éven aluli ukrán személlyel szemben, 2022-ben testi sértés (1), lopás (5), kiskorú veszélyeztetése (2), 2023-ban lopás (1), testi sértés (1) és közúti veszélyeztetés (1) ügyében. Fontos megjegyezni, hogy az ENYÜBS-ben kizárólag az áldozat állampolgársága kerül nyilvántartásra, tehát a státuszáról, így arról, hogy az áldozat menedékes-e nincs adat. Az e bekezdésben rögzített adatok már lezárt ügyek kapcsán keletkeztek.⁴

Az Alapvető Jogok Biztosának Hivatala (továbbiakban: AJBH) szerint vizsgálat indult a menedékesek tekintetében a befogadási feltételeket biztosító rendszerhez kapcsolódó intézményekkel vonatkozásában, különös tekintettel a gyermekekre, fogyatékkal élőkre, idősekre és kisebbségekre^{5,6}. Az AJBH jelentése szerint „gyanús” személyeket észleltek a határon, akik egyedülálló nőkhöz, anyákhoz és gyerekekhez igyekeztek közel kerülni. A Kormány azonban biztosította a gyors, szervezett és hatékony választ ezekre a kihívásokra, amire példaként szolgálhat a Hungary Helps Program, amely Magyarország által megvalósított figyelemre méltó kezdeményezésként említhető. Az AJBH arról számolt be, hogy a Magyarországra érkezőket szervezett, biztonságos csoportokban mozgatták.

⁴ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

⁵ Beszámoló az alapvető jogok biztosának és helyetteseinek tevékenységéről 2022 <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/7632484/Éves+beszámoló+2022.pdf/bc5c99e1-cfb0-1c16-6a4b-034afe9a7a7f?version=1.0&t=1681298655503>

⁶ Az alapvető jogok biztosa mint OPCAT nemzeti megelőző mechanizmus jelentése az AJB-1748/2022. számú ügyben a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Gyermekvédelmi Központ Gyermekotthona Mátészalka látogatásával összefüggésben

https://www.ajbh.hu/documents/10180/7255773/OPCAT+jelentés+a+Szabolcs-Szatmár-Bereg+Megyei+Gyermekvédelmi+Központ+Gyermekotthona+Mátészalka+látogatásával+összefüggésben+1748_2022.pdf/64093251-806e-fd99-b547-f58d2776bde4?version=1.0&t=1664369146309

2. Gyermekvédelem – jogi és szakpolitikai keretrendszer, eljárások

2.1. Gyermekvédelmi intézmények, hatóságok felelőssége

2.1.1. Gyermekek, beleértve a kísérő nélküli kiskorúakat és az elválasztott gyermekeket

A Megyei Rendőr-főkapitányság a gyermekvédelmi rendszerbe történő első belépési pontnak minősülhet. A rendőrség a nap 24 órájában, a hét minden napján rendelkezésre áll, és bevonja a gyámhatóságot az emberkereskedelem veszélyének kitett gyermekek, köztük a kísérő nélküli kiskorúak ügyeibe. A kísérő nélküli kiskorúak azonosítását követően – elsősorban határátlépés során – a kijelölt gyermekvédelmi intézményben történő ideiglenes elhelyezésükről azaz a Gyermekotthonban való elhelyezésről gondoskodnak (az érintett feladatok ellátása a Gyermekotthonban a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság hatáskörébe tartozik). A gyermekvédelmi gondoskodás keretében a kísérő nélküli kiskorúak sajátos szükségleteik figyelembevételével (pl. tolmácsolás) ugyanolyan jellegű és minőségű ellátásban részesülnek, mint a magyar gyermekek. A magyar intézményrendszer nem tesz különbséget kísérő nélküli és elszakított gyermekek között.

A UNHCR felhívta a figyelmet, hogy a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 4. § (1) bekezdés alapján a menedékesek nem kerültek kizárásra a jogszabály személyi hatálya alól, habár nem is történik konkrét említés e személyi köréről. Azon kérelmezők és menedékesek tartoznak a jogszabály személyi hatálya alá, akik veszélyeztetettek, beleértve a kísérő nélküli kiskorúakat, így ők jogosultak a gyermekvédelmi szakellátás igénybevételére. A gyermekjóléti alapellátás és a gyermekjóléti szolgáltatás, valamint egyéb, az említett jogszabály által szabályozott ellátásra nem jogosultak a menedékesek, kivéve, ha veszélyhelyzeti jogalkotás másképp nem rendelkezik.

Elérhető szolgáltatások:

- Biztos Kezdet Gyerekház: Olyan preventív szolgáltatásokat nyújt, amelyek támogatják a hátrányos helyzetű gyermekek egészséges fejlődését, segítik a szülők és a még óvodába nem járó gyermekek társadalmi felzárkózását.
- Gyermekek napközbeni ellátása: tartalmazza többek között a bölcsődei ellátást, a napközbeni gyermekfelügyeletet, az alternatív napközbeni ellátást. Az adminisztratív akadályok miatt azonban a napközi a gyakorlatban TAJ-számot kér a menedékes státusszal rendelkezőktől, amelyre a menedékesek nem jogosultak, ezért a szolgáltatás a gyakorlatban nem érhető el a menedékesek számára.
- Gyermekvédelmi szakellátások: magában foglalja a nevelőszülőket, a gyermekgondozási intézményeket, az utógondozást és a fiatalok igazságszolgáltatási intézményeit.

2.1.2. Ukrán intézményekből Magyarországra evakuált gyermekek

Nem releváns Magyarország tekintetében.

2.2. Biztosítékok és intézkedések az Ukrajnából menekülő gyermekek elleni erőszakos bűncselekmények kockázatának kezelésére

A gyermekvédelmi szolgálatok intézményrendszerében számos garancia létezik a gondozott gyermekek bántalmazással szembeni védelmére, amit elsősorban az intézmény dolgozóinak szigorú foglalkozási és személyi alkalmassága, valamint a gyermekbántalmazással kapcsolatos egységes bánásmód garantál.⁷

A menedékes státusszal rendelkező ukrán gyermekek a magyar gyermekvédelmi jelzőrendszer részei. A jelzőrendszer rögzíti a bejelentési kötelezettséget a gyermek (veszélyeztetett gyermek) veszélyeztetésének gyanúja esetén.⁸

⁷ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény, <https://njt.hu/jogszabaly/1997-31-00-00> 84-91, §§.

⁸ Overview of the Hungarian Child Protection Signalling System for Temporary Protection Holders <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100310>

2.2.1. Bűncselekmények áldozatává vált gyermekek támogatása

Magyarországon – mint a Belügyminisztérium kiemelte⁹ – a gyermekvédelmi szakellátásban elhelyezett és a bántalmazás áldozataivá vált gyerekek részt vehetnek az országban több helyen is működő, Barnahus módszertant alkalmazó terápiában. Az emberkereskedelem áldozatává vált gyermekek ellátására speciális gyermekotthonok állnak rendelkezésre. A Belügyminisztérium szerint azonban az ukrán származású, kísérő nélküli kiskorúak esetében ezekre a szolgáltatásokra a referencia-időszakon belül nem volt szükség.¹⁰ A jogi segítségnyújtás keretében a gyermekek és szüleik szakszerű jogi tanácsadásban részesülhetnek. A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény 4. §-a¹¹ szerint az állam az áldozat számára, szükségleteinek felmérését követően, azokhoz igazodóan szolgáltatást nyújt, melyek a következők: érdekérvényesítés elősegítése, azonnali pénzügyi segély, áldozati státusz igazolása, tanúgondozás, védett szálláshely biztosítása. Ezek közül az érdekérvényesítés elősegítése és a védett szálláshely biztosítása különösen jelentős az emberkereskedelem áldozatai vonatkozásában. A bűncselekménnyel kapcsolatos traumatikus élmények feldolgozása érdekében a civil szervezetek által üzemeltetett védett szálláshelyek nyugodt és biztonságos környezetet, valamint széleskörű szolgáltatásokat, például kimenekítést és biztonságos közlekedést biztonságos helyet (biztonsági kamerákkal és biztonsági ajtókkal felszerelt, kijelölt menekülési útvonal), gondozást (élelmiszer, ruha, ágynemű, gyógyszerek), bizonyos költségek fedezését (pl. személyi okmányok cseréje), szociális munkásokból, pszichológusokból, jogászokból álló csapat rendelkezésre állását, egészségügyi ellátást, valamint a Magyar Baptista Szeretetszolgálat által fenntartott menhelyhez kapcsolódó krízisintervenciós otthon létrehozását és működtetését biztosítják.¹² Kiemelendő továbbá, hogy a beszámolási időszakban több közös képzésre is sor került, beleértve a figyelemfelkeltő és prevenciós programokat is. Hangsúlyozni kell, hogy az eljárási cselekmények végrehajtása során az igazságszolgáltatás és a gyermekvédelem közötti együttműködés megerősített, amely az izlandi Barnahus-modellre épül.¹³

A UNHCR szerint annak ellenére, hogy a menedékesek a jelzőrendszer alá esnek, a veszélyre reagáló szolgáltatások korlátozottak.¹⁴ A menedékesek számára gyermekvédelmi szakszolgálat áll rendelkezésre. A speciális gyermekgondozási szolgáltatások magukban foglalják a gyermek alternatív gondozásban való elhelyezését és utógondozási szolgáltatásokat, ugyanakkor fontos gyermekvédelmi intézkedések, mint például a védelembe vétel nem elérhető a menedékesek

⁹ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

¹⁰ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

¹¹ A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről szóló 2005. évi CXXXV. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2005-135-00-00>, 4.§

¹² A Baptista Szeretetszolgálat emberkereskedelem ellenes tevékenysége <https://www.baptistasegely.hu/emberkereskedelem-elleni-kuzdelem/a-baptista-szeretetszolgalat-emberkereskedelem-ellenes-tevekenysegerol>

¹³ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

¹⁴ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

sámára. Ukrajnából származó, bűncselekmény áldozatává vált gyermekek is jelentkezhetnek áldozatsegítő szolgáltatásokra¹⁵, ha szüleik vagy gyámjuk képviseli őket.

2.3. Az Ukrajnából menekülő kísérő nélküli és elszakított gyermekek gyámságáról/jogi képviseletéről szóló megállapodások

2.3.1. Kísérő nélküli kiskorúak

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény értelmében minden gyermekvédelmi szolgálatra elhelyezett kiskorút, beleértve a kísérő nélküli kiskorúakat is, a gondozási helytől (nevelőszülő, gyermekotthon) független gyermekvédelmi gyám képviseli^{16,17}, aki olyan szakember, aki kizárólag ezt a szerepet tölti be¹⁸. A gyermekvédelmi gyámot az Országos Gyermekvédelmi Szakszolgálatnál foglalkoztatott gyámok közül az illetékes gyámhivatal jelöli ki. A Gyermekotthonban elhelyezett kísérő nélküli gyermekek jogi képviseletét minden esetben kijelölt gyermekvédelmi gyám látja el. A gyámhatóság – a nem szüleivel, de felnőttekkel utazó gyermekek esetében – felméri a gyermek és a kísérő felnőtt kapcsolatát, illetve az egyedül vagy társaikkal utazó gyermek esetén a gyermeket megfelelő gyermekfelügyeleti intézményben helyezi el és jelöli ki a gyámot. Az ország bármely pontjáról elérhető tanácsadás: (1) 896-0468 vagy (1) 896-0469 gyamugyi.fosztaly@bfkh.gov.hu.

2.3.2. Szülők nélkül, de egyéb családtaggal, szomszédal, családi barátal érkezők

Magyarországon nem tesznek különbséget a kísérő nélküli és az elszakított gyermekek között, összhangban a vonatkozó irányelvvel. UNHCR szerint a gyermekvédelmi hatóságok nem értékelik az ukrán gyámügyi kinevezéseket, és nem vizsgálják a gyermek mindenek felett álló érdekét.¹⁹ Az ilyen gyermekek számáról az adatkérés megtörtént, de azokat nem közölték.

¹⁵ <https://vansegitseg.im.gov.hu>

¹⁶ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 11. § (2) bekezdés

¹⁷ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 84. § (2) bekezdés

¹⁸ A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 84. § (3), (5) bekezdés

¹⁹ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

2.3.3. Ukrán intézményekből vagy nevelőszülőktől csoportban érkezettek (gyámmal vagy anélkül)

Az érintettek konkrét adatokat nem közöltek. **Magyarországra** egyetlen intézményt sem evakuáltak.

2.3.4. Privát kezdeményezés útján csoportban érkezettek, például futball csapat (gyámmal vagy anélkül)

A háború kitörése óta számos sportcsapat érkezett Magyarországra. A UNHCR szerint²⁰ **Magyarországon** még mindig megközelítőleg 175 gyerek tartózkodik 10 különböző helyszínen különböző sportcsapatokkal (például dzsúdó, foci, cirkusz, jégkorong, úszás). A legtöbb gyereket a csapat edzője kíséri, akit a legtöbb esetben törvényes gyámnak neveztek ki az ukrán hatóságok.

2.4. Az Ukrajnából menekülő kísérő nélküli kiskorúak és elszakított gyermekek elhelyezése

2. Táblázat – Kísérő nélküli kiskorúak és elszakított gyermekek elhelyezése

Elhelyezés típusa	Gyermekek száma	Részletek
Felnőtt családtagoknál		
Nevelőszülőknél		
Annál a személynél, aki felügyelte a gyermeket a menekülés során		
Kísérő nélküli kiskorúak számára létrehozott befogadó központokban (minden állampolgárság)	32	A Gyermekotthon 36 férőhelyes.

²⁰ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

Ukrajnából menekülő gyermekek számára létrehozott befogadó központokban		
Egyéb elhelyezés		

Forrás: 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részéről.

Magyarországon a kísérő nélküli gyermekeket egy Budapesthez közeli intézményben helyezik el, ahol más nem magyar gyermekek is helyet kapnak. Nincs külön létesítmény az Ukrajnából menekülő gyermekek befogadására. A kísérő nélküli gyermekek nem kerülnek be a magyar nevelőszülői rendszerbe. A Gyermekotthon 36 férőhellyel rendelkezik, és minden állampolgárságú gyermeket ellát. A Gyermekotthon teljeskörű ellátást biztosít (étkeztetés, ruházattal való ellátás, mentálhigiénés és egészségügyi ellátás, gondozás, nevelés, lakhatás) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 45. § (1) bekezdés alapján²¹, valamint fordítói és tolmácsolási szolgáltatást is nyújt.

2.5. Ukrán intézményekből evakuált gyermekek

2.5.1. Intézményi elhelyezés

Magyarország számára nem releváns.

2.5.2. Alternatív ellátás

Magyarország számára nem releváns.

2.5.3. Biztosítékok az intézményi ellátásban elhelyezett gyermekek számára

Magyarország számára nem releváns.

²¹ 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság részéről.

2.5.4. A helyi szolgáltatásokhoz és támogatásokhoz való hozzáférés

Az Ukrajnából érkező személyek ukrán biometrikus útlevéllel vagy magyar útlevéllel érkeznek kettős állampolgárként, vagy más ország útlevelével harmadik országbeli állampolgárként (pl. Ukrajnában tanuló, azaz ott legálisan tartózkodó személy). A kettős (amelyből az egyik a magyar) állampolgársággal rendelkezőket megilletik mindazok a jogosultságok és kedvezmények, amik menedékesként megilletik, kivéve, ha a magyar állampolgárságuk okán kedvezőbb bánásmódban részesülnek.

2.6. Gyermekbarát tájékoztatás és eszközök az ukrajnai gyermekek részvételének biztosítására

2.6.1. Gyermekbarát tájékoztatás

Magyarországon a UNHCR gyermekbarát tájékoztatást nyújt a honlapján a gyermekjogokkal összefüggésben: *Are you under 18 years old? - UNHCR Hungary*²², amely elérhető angolul és ukránul. Az ún. *“Safe Online – A guide to be protected on the Internet”*²³ projekt keretében a UNHCR specifikus információkat tartalmazó tájékoztatást ad a gyermekek védelmére tekintettel az online veszélyek vonatkozásában. A *“Budapest Helps!”* Információs és Közösségi Központ, amit az IOM, a UNHCR és Budapest Főváros Önkormányzata támogatásával jött létre, gyermekbarát tájékoztatót dolgozott ki a központ szabályairól.²⁴

Az AJBH kiemelte²⁵, hogy az érkezők sokrétű igényeit felismerve az AJBH munkatársai egyéniesített támogatást biztosítanak minden korosztály számára, beleértve a gyermekeknek szóló programok szervezését és eszközök kiosztását (pl.: színezők, játékok).²⁶

²² UNHCR Hungary: Are you under 18 years old? <https://help.unhcr.org/hungary/are-you-under-18-years-old/>

²³ UNHCR Hungary: Safe Online – A guide to be protected on the internet <https://help.unhcr.org/hungary/safe-online/>

²⁴ UNHCR Hungary: “Budapest Helps!” Info and Community Center <https://help.unhcr.org/hungary/budapest-helps-info-and-community-center/>

²⁵ 2023. június 12-én emailen érkezett tájékoztatás az AJBH részéről.

²⁶ OCFRH Report on the activities of the commissioner for fundamental rights of Hungary and his deputies – 2022. <https://www.ajbh.hu/documents/2657648/7632484/Éves+beszámoló+2022.pdf/bc5c99e1-cfb0-1c16-6a4b-034afe9a7a7f?version=1.0&t=1681298655503>

2.6.2. Részvétel

Magyarországon a fent említett közösségi központon keresztül a UNHCR 1.201 gyermeket (722 lányt and 479 fiút) ért el 2023. január és március között.²⁷

Az UNHCR partnerei programokat biztosítanak a gyerekeknek, ideértve a szabadidős tevékenységeket, a robotikát, a gyermek- és serdülőklubokat, valamint a heti művészeti és kézműves programokat a közösségi központban, ahol a gyerekek megoszthatják egymással ötleteiket és visszajelzéseiket.²⁸

²⁷ Hungary: Community-Based Protection Achievements - Quarter 1 (Jan-March) 2023 <https://data.unhcr.org/en/documents/details/100354>

²⁸ Budapest Helps! Info and Community Center: Fresh July Program Schedule at the Budapest Helps! Info and Community Center https://hungary.iom.int/sites/g/files/tmzbd11591/files/press_release/file/2023-06/july-2023-program-schedule-at-the-budapest-helps.pdf

3. A szociális jogokhoz való hozzáférés

3.1. Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés

3.1.1. Az Ukrajnából menekülő gyermekek orvosi ellátásának keretei

3. Táblázat – a gyermekek orvosi ellátásának keretei

A gyermekek orvosi ellátásának keretei	I/N	Referencia / részletek
Csak sürgősségi ellátás / betegségek alapvető kezelése (13.2 cikk, TPD)	I	Az OIF által kibocsátott humanitárius tartózkodási engedély birtokában a menedékesek a magyar biztosítottakkal azonos feltételekkel igényelhetik a támogatott gyógyszer/orvosi műszerek cseréjét, valamint a közgyógyellátást. A tárgyidőszakban a fekvő- vagy járóbeteg gyermekek száma összesen 7868 volt, ebből a sürgősségi ellátások száma 1920 volt. ²⁹

²⁹ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

Teljes orvosi vizsgálat / egészségügyi szűrés	Y	Az OIF által kibocsátott humanitárius tartózkodási engedély birtokában a menedékesek a magyar biztosítottakkal azonos feltételekkel igényelhetik a támogatott gyógyszer/orvosi műszerek cseréjét, valamint a közgyógyellátást.
Mentális egészség felmérése (PTSD, depresszió, szorongás)	I	
Védőoltások gyermekek számára	I	
Mentális egészség / pszichoszociális támogatás	I	Jelentős kapacitásokat különítettek el annak érdekében, hogy az alapellátástól a súlyosabb betegségek kezeléséig minden rászoruló ellátása biztosított legyen mind az alapellátás, mind a járó- és fekvőbeteg szakellátás területén. Ezen túlmenően az átmeneti gondozást végző intézményekben, befogadóállomásokon és befogadóhelyeken az anya- és csecsemőegészségügyi, védőoltási, gyermek- és serdülőkorú egészségügyi, mentálhigiénés és pszichoszociális szolgáltatások is elérhetők. Az ukrajnai háború elől menekülő gyermekek társadalmi

		beilleszkedése érdekében az átélt traumák feldolgozását célzó mentálhigiénés ellátása, oktatási és képzési felzárkóztatása, pszichoszociális támogatása biztosított. Az Ukrajnából menekülők a pályaudvarokon és a kijelölt intézményekben azonnali segítséget kaphatnak az önkéntes pszichológusoktól. ³⁰
A fogyatékkal élő és a krónikus betegségben szenvedők hozzáférhetnek a szükséges orvosi ellátáshoz	I	

Forrás: 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről, valamint 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás az AJBH részéről.

A Belügyminisztérium szerint az orvosi kezelés költségét az OIF vagy a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő fedezi.³¹

Az AJBH tájékoztatása szerint, olyan protokollok kerültek kialakításra, amelyek biztosítják, hogy az érintettek a magyar állampolgárokkal egyenértékű egészségügyi ellátásban részesüljenek. A mobil egészségügyi csapatok éjjel-nappal a hét minden napján rendelkezésre állnak a határmenti gyülekezési pontokon, hogy szükség esetén orvosi szűrést, ellátást, vizsgálatot és kórházi intézkedéseket biztosítsanak.

Azok az érintettek, akik nem tartoznak semmilyen társadalombiztosítási rendszerbe, az alábbi egészségügyi szolgáltatásokhoz jogosultak ingyenesen hozzáférni:³²

- Egészségügyi alapellátás;
- Életkor-specifikus kötelező védőoltás;
- Sürgősségi helyzetekben nyújtott járóbeteg-ellátás (kivizsgálás, gyógykezelés, gyógyszer- és kötszerköltség). A speciális egészségügyi szolgáltatások az adott régióban illetékes egészségügyi szolgáltatónál érhetők el;
- Sürgősségi helyzetben nyújtott fekvőbeteg ellátás (orvosi kezelés, műtéti beavatkozás, gyógyszer- és kötszerköltség stb.);

³⁰ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

³¹ 2023. június 13-án emailen történő tájékoztatás a Belügyminisztérium részéről.

³² A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI.9.) Korm. rendelet 26-28. §§, valamint 44. § (2) bekezdés szerint ingyenes, és nincs időbeli megkötés a menedékesek vonatkozásában.

- Utógondozási vizsgálatok, gyógykezelés a betegségből való felépülésig vagy a járó- vagy fekvőbeteg-ellátást követően az egészségi állapot stabilizálódásáig;
- Betegszállítási szolgáltatás, ha a beteg egészségi állapota bármilyen más szállítási módot kizár;
- Sürgősségi fogászati ellátás és fogkonzerváló kezelés;
- Terhességi és szülészeti ellátás;
- Gyógyszerek, a teljeskörűen támogatott közegészségügyi rendszer keretében felírt gyógyszer a jogosultak számára ingyenesen, illetve 90%-os vagy 100%-os támogatással;
- Onkológiai kezelés, kivizsgálás és gyógykezelés egyéb krónikus betegellátás részeként.

Az Ukrajnából menekült, egészségügyi ellátásra szoruló gyermekeket a Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet fogadja. A kommunikációt szükség esetén ukrán tolmács segíti. Gyors, szakszerű és ingyenes szolgáltatások biztosítottak a gyermekek számára magas színvonalú kórházi háttérrel.³³ Az elérhető szolgáltatások közé tartozik a betegellátás, beutaló, tanácsadás, Covid-19 oltás, gyermekek kötelező oltása stb.

A háború és az otthon elhagyásával járó stressz, valamint a veszteségek és gyász feldolgozását a Lelki Krízis Gyermekambulancián külön specialisták segítik.³⁴ A Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet biztosítja az ingyenesen hívható Sürgősségi Forró Drótot, a gyermekek egészségügyi ellátásával kapcsolatos kérdésekkel összefüggésben (fekvőbeteg-ellátás, beutaló, tanácsadás, COVID-19 oltás, hiányzó és folyamatos gyermekek kötelező védőoltása stb.). A segítségnyújtás a nap bármely szakában és ukrán nyelven is elérhető.³⁵

A menedékesek által igénybe vehető szolgáltatások típusait a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI.9.) Korm. rendelet határozza meg^{36 37}.

3.1.2. Kihívások a gyakorlatban

A megkeresettek konkrét adatokat nem közöltek.

³³ 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás az AJBH részéről.

³⁴ AJBH, Fontos információk az Ukrajnából menekülők számára <https://www.ajbh.hu/en/web/ajbh-en/important-information-for-persons-fleeing-ukraine>

³⁵ <https://hintalovon.hu/en/2022/03/22/useful-sources-and-pages-for-helpers-of-kids-and-families-fleeing-ukraine/>

³⁶ A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI.9.) Korm. rendelet

³⁷ Részletes kérdések és válaszok a UNHCR-től menekülteknek az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférésről, beleértve azt is, hogyan találhatnak háziorvost: <https://help.unhcr.org/hungary/help/health/>
Továbbá a TASZ civil szervezet honlapján részletes tájékoztatás található a menedékes státusszal rendelkezők egészségügyi ellátáshoz való hozzáféréséről <https://tasz.hu/ukraine-healthcare-en>

3.1.3. Mentális egészség és pszichoszociális támogatás az Ukrajnából menekülő gyermekek számára

Az Ukrajnából menekült gyermekek társadalmi beilleszkedése érdekében kulcsfontosságú az oktatásban, képzésben való felzárkóztatásuk, valamint a traumák feldolgozását célzó pszichoszociális támogatásuk és mentálhigiénés ellátásuk. Van egy olyan eszköz is, amely jelenleg 12 nyelven érhető el, beleértve az ukránt is. (A projektről részletes információk találhatóak: www.eaad-best.hu).

A mentálhigiénés és pszichoszociális támogatással kapcsolatos ellátás az átmeneti gondozást végző intézményekben, befogadóállomásokon, befogadóhelyeken is történik, amely főként regionális alapon szerveződik, járóbeteg szakellátásból (pszichiátria, gyermekpszichiátriai és szenvedélybeteg szakrendelések és gondozók) és fekvőbeteg ellátásból (akut, krónikus és rehabilitációs pszichiátriai és gyermekpszichiátriai osztályok) áll. Az átmeneti védelemben részesülők számára ingyenes mentálhigiénés segítség és gondozás is biztosított. A 1812-es telefonszámon rövid határidővel tolmácsot is lehet kérni, ha a betegek és az orvosok közötti kommunikációs problémákról van szó, így az érintettek számára tolmács/jelnyelvi tolmács szolgáltatásai biztosíthatók az orvosi vizsgálatok és kezelések során. adott esetben kijelölt intézményeket a nyelvi akadályok leküzdése érdekében.

Az alábbi mentálhigiénés támogatási szolgáltatások/források is elérhetők a menedékesek számára:

- A Krízisintervenció és Pszichiátriai Osztály (Péterfy Kórház, Budapest) pszichológusai és pszichiátereinek ingyenes krízisintervenció terápia és pszichiátriai segítséget nyújtanak a menedékeseknek magyar és angol nyelven. <https://peterfykh.hu/osztaly/pszichiatriai-osztaly-es-krizis-intervencio-43>
- <https://pszi.hu>
- <https://ongyilkossagmegelozes.hu/ambulans-es-fekvobeteg-pszichoterapias-helyek-listaja>
- <https://callforhelp.hu/pszichiatriak>
- www.eaad.hu/help
- <https://mok.hu/hirek/mokhirek/egeszsegugyi-segitopontok-menekulteknek>

Az alábbi szervezetek magyar nyelven nyújtanak szolgáltatást:

- Magyar Lelki Elsősegély: 116-123
- Országos Kríziskezelő és Információs Telefonszolgálat: +36-80-20-55-20
- Caritas lelki segély telefonszolgálat: +36-80-505-503
- Kárpátaljai Lelki Elsősegély Szolgálat: 0956008005

3.2. Az oktatáshoz való hozzáférés

3.2.1. Az iskolák típusai

4. Táblázat – Az Ukrajnából menekülő gyermekek beiratkozása és iskolai jelenléte

Az iskolák típusai		Beiratkozott gyermekek száma	Oktatásban résztvevő gyermekek száma	Forrás
Nemzeti formális oktatási rendszer	Bölcsőde	1069	adat nem elérhető	Belügyminisztérium – UNHCR által kikért adat
	Gyermekek az alapfokú oktatásban	3573	adat nem elérhető	Belügyminisztérium – UNHCR által kikért adat
	Gyermekek a középfokú oktatásban	319	adat nem elérhető	Belügyminisztérium – UNHCR által kikért adat
Fizikai jelenlét az ukrán vezetésű iskolákban / oktatási környezetben		adat nem elérhető	adat nem elérhető	
Online jelenlét az ukrán vezetésű iskolákban / oktatási környezetben		adat nem elérhető	adat nem elérhető	

Forrás: Belügyminisztérium, Köznevelési Államtitkárság – UNHCR által kikért 2023. január 31-i adatok, 2023. július 4-én emailen érkezett adatok a UNHCR-től.

Magyarországon a 3 éven felüli gyermekek óvodába járása kötelező, mellyel kapcsolatban az önkormányzat ad tájékoztatást. A 6 és 16 év közötti gyermekek kötelező oktatásban részesülnek állami vagy magániskolákban.³⁸ Az állami iskolákba ingyenesen lehet járni, a magániskolák tandíját kérhetnek. A rendelkezésre álló helyekről és képzésekről az iskolákban, a tankerületi központokban és a szakképző központokban lehet tájékozódni.

³⁸ A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/2011-190-00-00> 45. § (2)-(3) bekezdések.

A középiskolások kollégiumi elhelyezésre is jelentkezhetnek, a szabad férőhelyekről a tankerületi központok és a szakképző központok adnak tájékoztatást.

Az oktatás és a nyelvtanulás megkönnyítése érdekében a Kormány további egyéni foglalkozásokat vezetett be az iskola után az érintett diákok számára, heti öt alkalommal. Ezen túlmenően az Ukrajnából menekülőket fogadó iskolák, közoktatási intézmények, szakképző központok havi 130 ezer forintos plusz támogatásban részesülnek. A kormány emellett ingyenes magyar érettségi letételi lehetőséget is kínál, így a hallgatók megszerezhetik ezt a fontos iskolai végzettséget.³⁹

Kiemelendő, hogy a Asylum Information Database által közzétett magyarországi jelentése (a továbbiakban: jelentés) szerint az ideiglenes védelmi rendszerben vannak hiányosságok, például uniós jogsértés történt, mivel az Ukrajnában állandó lakóhellyel rendelkező harmadik országbeli állampolgárok nem jogosultak sem ideiglenes, sem egyéb megfelelő védelemre **Magyarországon**. Menedékjog iránti kérelmet nem nyújthatnak be azok a személyek, menedékeskénti elismerésre irányuló kérelme elutasításra került. A jelentés szerint ezek a jogi körülmények egyértelműen sértik az ideiglenes védelmi rendszert szabályozó uniós jogot.⁴⁰ A jelentés továbbá kiemeli, hogy a védelem nem azonnali, mert a befogadási feltételek teljes köréhez való hozzáférés, az átmeneti védelemre való regisztráció nem elegendő, a menedékes státusz iránti eljárást le kell zárni, ami akár 2-3 hónapot is igénybe vehet. A jelentés megjegyzi az új határellenőrzési politikát, miszerint 2023. január vége óta nem engedik be Magyarországra az érvényes úti okmányokkal nem rendelkező harmadik országbeli állampolgárokat, valamint azokat, akik 2022. február 24. előtt Ukrajnában tartózkodtak, és később elhagyták Ukrajnát, de aztán visszatértek. Ezek a személyek, még ha jogosultak is, nem férhetnek hozzá a menedékeskénti elismeréssel kapcsolatos eljáráshoz Magyarországon. Azokat a személyeket (beleértve az ukránokat is), akik ellen valamely uniós tagállam beutazási tilalmat rendelt el, szintén nem engedik belépni az ország területére.

A jelentés kiemeli, hogy az átmeneti védelemben részesülők közül csak nagyon kevesen kapnak létfenntartási támogatást (kb. 7000 fő), ami rendkívül alacsony szám, tekintve, hogy ez az egyetlen államilag finanszírozott pénzügyi támogatás, amely az Ukrajnából menekülő személyek számára elérhető. A jelentés szerint a lakhatás koordinálása meglehetősen kaotikus, mivel a feladatokat és hatásköröket nem szabályozták a szokásos jogi eszközök, hanem inkább ad hoc módon alakultak; a lakhatást főként önkormányzatok, egyházak, jótékonyági szervezetek, civil szervezetek és magánszervezetek biztosították. A jelentés kiemeli, hogy a közreműködő szerint az oktatáshoz való hozzáférés nehézségekbe ütközik, mert a magyar közoktatási intézmények nem készültek fel az ukrán gyerekek fogadására, ezért sem magyar nyelvtanfolyamokat nem biztosítanak számukra, ami akadályozza a gyerekek beilleszkedését az oktatási rendszerbe, sem felzárkóztató vagy korrepetáló órák nem állnak rendelkezésre azoknak a kétnyelvű, jellemzően roma gyerekeknek, akik bár beszélnek magyarul, de lemaradnak osztálytársaiktól.

³⁹ 2023. június 12-én emailen történő tájékoztatás az AJBH részéről.

⁴⁰ Asylum Information Database, Country report: Hungary 2022 https://asylumineurope.org/wp-content/uploads/2023/04/AIDA-HU_2022-Update.pdf 15. o.

A Magyar Helsinki Bizottság kontribúciója.

3.2.2. A formális oktatási rendszerbe való beilleszkedés támogatása

A Belügyminisztérium közoktatásért felelős államtitkára kiemelte, hogy a fő kihívást **Magyarországon** az eltérő tudásszint és a magyar nyelvtudás hiánya jelenti. A nyelvtudás hiányának kezelésére az iskolák heti öt magyar órát tudnak biztosítani. Arról azonban nem állnak rendelkezésre adatok, hogy hány iskolában nyújtanak nyelvtámogatási programot, és hány gyermek részesül a támogatásban.⁴¹

3.2.3. Adatok a lemorzsolódásról és a NEET-ről (not in education, employment, or training)

A megkeresettek konkrét adatokat nem közöltek.

3.3. Szociális ellátáshoz való hozzáférés – a gyermekekkel kapcsolatos szociális támogatási formák

A Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság tájékoztatása szerint a Gyermekotthon 36 férőhelyes, bármely állampolgárságú gyermeket szeretettel vár. A vonatkozó jogszabályban meghatározott teljes körű bentlakásos ellátást biztosít (szállás, étkezés, ruházat, egészségügyi ellátáshoz és oktatáshoz való hozzáférés, mentálhigiénés támogatás), illetve tolmácsolási és fordítási szolgáltatásokat is nyújt.

A BKK (Budapesti Közlekedési Központ) tájékoztatása szerint az ukrán állampolgárok (urán hivatalos okmányokkal, pl. útlevelemmel, személyi igazolvánnyal, ukrán tartózkodási engedéllyel, Ukrajnában tanuló külföldi hallgatók ukrán diákigazolvánnyal) ingyenesen használhatják a tömegközlekedési eszközöket Budapest.⁴²

A menedékesek a veszélyhelyzet ideje alatt szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel, az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásával és juttatásaival kapcsolatos egyes szabályokról, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 106/2022. (III. 12.) Korm. rendelet szerint jogosultak rendszeres

⁴¹ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

⁴²<https://bkk.hu/hirek/2023/03/meghosszabbitottak-az-ingyenes-utazasi-lehetoseget-a-bkk-jaratain-az-ukrajnabol-erkezo-menekultek-szamarara.9479/>

létfenntartási támogatásra.⁴³ Ezt a havi támogatást azok a menedékesek kapják, akik a kormányhivatalnál álláskeresőként jelentkeztek be. A hatályos szabályozás szerint az álláskeresőknek az igényléstől számított 45 nap elteltével állást ajánlanak fel, amelyet kötelesek elfogadni. Abban az esetben, ha az illető munkaviszonyba kerül, vagy megtagadja a munkavállalást, a támogatásra a továbbiakban nem jogosult. Foglalkoztatási jogviszonyuktól függetlenül a támogatásra jogosultak a gyermekek (beleértve a még iskolába járó 16 év felettieket is) és a három éven aluli gyermeket gondozó anyák. A veszélyhelyzetben kormányrendelet formájában több további intézkedést is elfogadtak az Ukrajnából érkező menekültek társadalmi befogadása útjában álló akadályok felszámolására. Ezek között számos olyan módosítás született, amely kiterjeszti a menekült gyermekek szociális ellátásokhoz való hozzáférést, köztük az ingyenes étkezéshez való jogot. A menedékesek azonban nem tartoznak kifejezetten a szociális jólétről és integrációról szóló ágazati jogszabályok hatálya alá. Ennek az oka, hogy a menedékesek – általánosságban véve – nem tartoznak a vonatkozó ágazati jogszabályok, így a gyermekekre vonatkozó jogszabályok, így például a szociális törvény⁴⁴ és a családtámogatási törvény⁴⁵ személyi hatálya alá. Továbbá a lakcímkártya és a társadalombiztosítási kártya hiánya gyakorlati akadályt jelent a menedékesek számára a társadalombiztosítási rendszerben nyújtott szolgáltatásokhoz/juttatásokhoz való hozzáférésben. A magyar jog szerint⁴⁶ ugyanis állandó lakóhelyet csak akkor létesíthet külföldi állampolgár, aki menekültként elismert, kiegészítő védelemre regisztrált, illetve bevándorolt vagy letelepedett státusszal rendelkezik és Magyarországon él. Ez azt jelenti, hogy minden más ukrán állampolgár, aki ettől eltérő jogi státusszal rendelkezik (pl. menedékes státuszra regisztrált vagy befogadott státusszal rendelkező személy), nem létesíthet magyarországi állandó lakóhelyet. A menedékesek csak lakcímgizolást kaphatnak az OIF-től, amelyet a szolgáltatók a nem fogadnak el lakcímkártyával egyenrangúként.

a. A veszélyhelyzeti jogszabályok szerint a gyermekekhez kapcsolódó, a magyar állampolgárokkal megegyező pénzbeli juttatások a menedékeseknek

- anyasági támogatás;
- ingyenes és kedvezményes intézményi gyermekétkeztetés.

b. A gyermekekhez kapcsolódó, a menedékesek számára nem elérhető, de a magyar állampolgároknak biztosított pénzbeli juttatások

- családi pótlék;

⁴³ A veszélyhelyzet ideje alatt szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel, az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásával és juttatásaival kapcsolatos egyes szabályokról, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 106/2022. (III. 12.) Korm. rendelet <https://njt.hu/jogszabaly/2022-106-20-22> 4. § (2) bekezdés

⁴⁴ A szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (Szociális törvény) <https://njt.hu/jogszabaly/1993-3-00-00>

⁴⁵ A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény (Családtámogatási törvény) <https://njt.hu/jogszabaly/1998-84-00-00>

⁴⁶ A polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény <https://njt.hu/jogszabaly/1992-66-00-00> 4. §

- gyermekgondozást segítő ellátás;
- gyermeknevelési támogatás;
- gyermek otthongondozási díj;
- rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény;
- pénzbeli ellátás.

4. További jogi és gyakorlati akadályok és kihívások

4.1. Általános kihívások

Ld.: 3.2.

Nyelvi akadályok esetén az orvosi vizsgálatok és gyógykezelések során a kijelölt intézményekben tolmács/jelnyelvi tolmács biztosítható. A 1812-es telefonszámon tolmács hívására is van lehetőség.

4.2. Kihívások a többszörösen hátrányos helyzetű gyermekek vonatkozásában

Az Ukrajnából érkező speciális igényű és fogyatékkal élő gyermekek az úgynevezett pedagógiai szolgálatot vehetik igénybe **Magyarországon**.⁴⁷ A pedagógiai szolgálat szakértői csoportból áll, köztük pszichológus, gyógypedagógus, logopédus, akik a szülők kérésére felmérik a gyermek fejlettségi állapotát, szükségleteit, és hivatalos szakvéleményt adnak. Komplex esetekben a gyermek speciális oktatási intézménybe utalható.

⁴⁷ A veszélyhelyzet ideje alatt szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel, az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásával és juttatásaival kapcsolatos egyes szabályokról, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 106/2022. (III. 12.) Korm. rendelet 3. § szerint, ha a menedékes kiskorú ellátásáról gondoskodik, a kiskorú elhelyezése céljából a magyar állampolgárral azonos feltételekkel jogosult igénybe venni a bölcsődei ellátást, az óvodai gondozást, nevelést, ellátást és a Biztos Kezdet Gyerekház szolgáltatásait.

5. Szakpolitikák

A menedékesek rendszeres megélhetési támogatásban részesülnek, ideértve a befogadóállomáson vagy más, számukra kijelölt szálláshelyen való tartózkodásuk idejét is. A rendszeres létfenntartási támogatás kiskorúak esetén a külön törvényben meghatározott családi pótlék összegének megfelelő összeg, azaz 13 700 forint.⁴⁸

5.1. Cselekvési terv és/vagy integrált intézkedések

Az oktatás az integráció egyik formájaként említhető, amely az arra vonatkozó fejezetben került kidolgozásra.

5.2. Gyermekgarancia kiszolgáltatott helyzetű gyermekek számára

-

5.3. Költségvetés

Nem különítettek el költségvetést kifejezetten az Ukrajnából lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek számára.

⁴⁸ A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet 37/A. § (4) bekezdés b) pont, valamint a veszélyhelyzet ideje alatt szomszédos országban fennálló humanitárius katasztrófára tekintettel, az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyek foglalkoztatásával és juttatásaival kapcsolatos egyes szabályokról, valamint a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény végrehajtásáról szóló 301/2007. (XI. 9.) Korm. rendelet módosításáról szóló 106/2022. (III. 12.) Korm. rendelet 5. § (1) bekezdés b) pont.

1. Melléklet – Kutatás és adatok

5. Táblázat – Az Ukrajnából menekülő gyermekekkel kapcsolatos kutatási tapasztalatok⁴⁹

Felmérések vagy kutatások az Ukrajnából menekülő gyerekek tapasztalatairól	
Név/cím	Az Ukrajnából Magyarországra menekülő kárpátaljai roma családok helyzete
Fő következtetések (max. 1000 karakter)	A kutatás lefesti a háború elől Magyarországra menekülő roma családok helyzetét, beleértve az oktatást (37. o.).
Húzza alá az eredményeket nem, életkor, fogyatékoság és különféle jellemzők tekintetében	161 interjút készítettek, amiből 20-at férfiakkal.
Kutatásmódszertan (felméréseknél/közvélemény-kutatásoknál adja meg a minta nagyságát és a mintavételi módszert)	161 fél-strukturált interjú 2022. július 15. és szeptember 15. között (menedékesek és kettős állampolgárok).
Forrás	https://romaversitas.hu/wp-content/uploads/2022/11/Karpataljai_romak_HU_2021_FINAL_oldalparos.pdf (romaversitas.hu) A háború után Magyarországra érkezett kárpátaljai roma családok helyzete Inclusion of Roma refugee children from Ukraine - Romaversitas

⁴⁹ Romaversitas Alapítvány: A háború után Magyarországra érkezett kárpátaljai roma családok helyzete, 2022

https://romaversitas.hu/wp-content/uploads/2022/11/Karpataljai_romak_HU_2021_FINAL_oldalparos.pdf

2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

6. táblázat – Az Ukrajnából menekülő gyermekek tapasztalataival kapcsolatos⁵⁰

Surveys or research studies on experiences of children fleeing Ukraine	
Név/cím	Hungary: Multi-Sectoral Needs Assessment – _November 2022 (hereinafter: MSNA)
Fő következtetések (max. 1000 karakter)	A válaszadók 16%-a számolt be arról, hogy a jelenlegi lakóhelyükön élő gyermekek védelmével és biztonságával kapcsolatos aggályok merülnek fel. Leginkább a szállás elvesztésének fokozott kockázatát (36%), a fizikai erőszakkal szembeni fokozott kiszolgáltatottságot (20%), a pszicho-szociális állapot romlását (18%), az emberkereskedelem és az elhanyagolás kockázatát jelezték.
Húzza alá az eredményeket nem, életkor, fogyatékoság és különféle jellemzők tekintetében	A válaszadók profiljával kapcsolatos részletek, beleértve az életkor, nem, sokféleség (AGD) szempontjait, az MSNA 11. oldalán található.
Kutatásmódszertan (felméréseknél/közvélemény-kutatásoknál adja meg a minta nagyságát és a mintavételi módszert)	A módszertan részletei az MSNA 8. oldalán található. Az 1/1 felmérés és a háztartásonkénti megközelítés nem volt ideális a megállapítások rögzítésére; ráadásul a felmérés csak a felnőtt válaszadókat célozta meg, így az eredményekből hiányzik a gyermekek szempontja.
Forrás	Hungary: Multi-Sectoral Needs Assessment (November 2022) https://data.unhcr.org/en/documents/details/97062

⁵⁰ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

2. Melléklet – Ígéretes gyakorlatok

8. Táblázat – Ígéretes gyakorlat # 1⁵¹

Ígéretes program/gyakorlatok, amelyek célja az ukrajnai háború elől menekülő, lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek védelme és támogatása	
Név/cím	Kis támogatási program menekült- és közösségek által vezetett szervezetek számára
Szervezet (hatóság, NGO stb)	UNHCR, NGO: Next Step, Romaversitas
Finanszírozó szervezet	UNHCR
Hivatkozás angolul and eredeti nyelven (URL, ahol elérhető)	Invitation to participate in Next Step’s Capacity Building and Small Grants Program – _Next Step (nextstepeu.org) Inclusion of Roma children in Ukraine - Romaversitas Information on UNHCR RLO grant agreements Felhívás a Next Step kapacitásépítési és kis támogatási programjában való részvételre – _Next Step (nextstepeu.org) Roma gyerekek befogadása Ukrajnában - Romaversitas Tájékoztató az UNHCR RLO (menekültek vezette) támogatási megállapodásairól
Kezdő / végdátum vagy folyamatos	2023 alatt
Fő célközönség	Az UNHCR kis támogatási programja: valamennyi RLO és CBO Romaversitas: RLO-k/CBO-k, akik támogatják a roma menekültek befogadását Következő lépés: 2 RLO, akik szolgáltatásokat nyújtanak menedékkérőknek és/vagy menekülteknek
Hatály (helyi/regionális/országos)	Magyarország számos területén kerültek támogatásra szervezetek
Célok és eredmények	Az UNHCR közvetlenül és partnerein keresztül támogatja a közösségek és a menekültek által vezetett szervezeteket a közösségi alapú védelem tekintetében
Rövid leírás (max. 1000 karakter)	1Az UNHCR kis összegű támogatása: Az UNHCR 12 CBO-t és RLO-t támogat Magyarországon különböző témákban, mint

⁵¹ 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

	<p>például a magyar nyelvtanulás, a házi feladat támogatása és a gyerekek nyári táborozása.</p> <p>2.) Romaversitas kis támogatási projekt: Az UNHCR-rel kötött megállapodás részeként a Romaversitas kis összegű támogatásokat nyújt olyan közösségi alapú szervezeteknek, amelyek nem formális oktatási szolgáltatásokat nyújtanak roma menekült gyerekeknek és e közösségben élő gyerekeknek, a fő kiválasztási szempont pedig az, hogy a roma közösség hogyan került bevonásra a projektek tervezési szakaszába.</p> <p>3.) Következő lépés: A NGO Next Step a „NGO-kapacitás-építő és kis támogatási programjában” az RLO-k és a CBO-k szervezeti kapacitásának fejlesztésére összpontosít, és a képzések után minden résztvevő szervezet benyújt egy javaslatot, és kiválasztanak két szervezetet, akik kis támogatásokat kapnak (szervezetenként 4000 USD) projektjük megvalósításához. A legtöbb résztvevő szervezet gyermekekkel és oktatási tevékenységgel foglalkozik.</p>
<p>Emelje ki a program/gyakorlat kulcsfontosságú elemeit, amelyek ígéretessé teszik (fenntarthatóság, mérhető hatás stb.) (max. 500 karakter)</p>	<p>A nem formális oktatás és más gyermekprogramok elindítására vonatkozó döntés a menekültek igényeire épül. A Romaversitas vonatkozásában: közösségi kutatási projekten alapul, amely felmérte a roma menekültek álláspontját a diszkriminációról, problémákról és szükségletekről, fiatal helyi roma kutatók/hallgatók vezetésével. A kutatás kialakítását nagymértékben befolyásolták a magyarországi roma közösség tagjainak a lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyerekekkel és családjaikkal folytatott beszélgetései. A menekültek által vezetett és közösségi alapú szervezetekkel való együttműködés alulról építkező megközelítést jelent, amelynek során a kényszerű lakóhelyelhagyáson átesett személyek számára közvetlenül biztosítják a pénzügyi forrásokat és támogatásokat az innovatív megközelítések megvalósításához, beleértve a gyermekeket és fiatalokat is. A szervezetek közötti hálózatépítés és a kapacitásépítési lehetőségek ösztönzése révén tovább erősíthetik magukat, növelve ezzel a fenntarthatósági esélyeket.</p>
<p>Monitoring és értékelés, érintett szervek</p>	<p>UNHCR's monitoring mechanizmus</p>

9. Táblázat – Ígéretes gyakorlat# 2⁵²

Ígéretes program/gyakorlatok, amelyek célja az ukrajnai háború elől menekülő, lakóhelyüket elhagyni kényszerült gyermekek védelme és támogatása	
Név/cím	Wise Browsing, Safe Posting' projekt Magyarországon
Szervezet (hatóság, NGO stb)	UNHCR Hungary
Finanszírozó szervezet	UNHCR
Hivatkozás angolul and eredeti nyelven (URL, ahol elérhető)	Protect children from online threats https://help.unhcr.org/hungary/safe-online/ Safe Online – A guide to be protected on the internet https://help.unhcr.org/hungary/safe-online/
Kezdő / végdátum vagy folyamatos	2022 and 2023
Fő célközönség	gyerekek, fiatalok, szülők
Hatály (helyi/regionális/országos)	országos
Célok és eredmények	Közösségi alapú megközelítés megvalósítása a biztonságosabb közösségimédia-használat érdekében
Rövid leírás (max. 1000 karakter)	Az ukrán menekültválsággal összefüggésben a helyi szereplők, civil társadalmi szervezetek, egyének és mások online kezdeményezéseinek tömkelege nélkülözhetetlen eszközzé vált a rászoruló menekülők és a humanitárius segítségnyújtás közötti kapcsolat megkönnyítésére. Noha ezek közül a jó szándékú projektek közül sok elérhetőnek bizonyult és nagy a kereslet, a digitális kockázatok védelme, mérséklése vagy ellenőrzések, például az ajánlatok átvilágítása terén korlátozott. Ezekkel a platformokkal rossz szándékú egyének és bűnözői hálózatok, akik online kapcsolatba kívánnak lépni sebezhető ukránokkal, megnyitják az ajtót a kizsákmányolás, az emberkereskedelem, a gyermekbántalmazás és a nem alapú erőszak kockázata előtt, ami magában foglalhatja a szexuális zaklatást, a sértő üzenetek küldését vagy a nyíltan szexuális tartalmat. A menekültközösség – felnőttek és gyerekek – visszajelzései alapján az online önvédelem képességének növelése volt a legfontosabb cél. A gyerekeknek és fiataloknak szóló beszélgetések, tájékoztató füzetek és online digitális információk olyan termékek

⁵² 2023. július 4-én emailen történő tájékoztatás a UNHCR részéről.

	voltak, amelyeket a közösségekkel szorosan együttműködve fejlesztettek ki az azonosított kockázatok kezelésére.
Emelje ki a program/gyakorlat kulcsfontosságú elemeit, amelyek ígéretessé teszik (fenntarthatóság, mérhető hatás stb.) (max. 500 karakter)	A közösségi kampány digitálisan és közösségi alapú hálózatok segítségével kerül bevezetésre 2023-ban Magyarországon. Az online közösségi adminisztrátorok számára útmutatást dolgoznak ki a káros tartalmak azonosítására és mérséklésére.
Monitoring és értékelés, érintett szervek	UNHCR; menekültek bevonásával (beleértve gyermekeket)